

Влад В. Ф.,

*доктор філософії з права,
доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності,
Міжрегіональної Академії управління персоналом
<https://orcid.org/0000-0002-7180-8096>*

Вацюк В. О.,

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності,
Міжрегіональної Академії управління персоналом
<https://orcid.org/0000-0001-8705-6223>*

СУЧАСНІ МЕТОДИ ПОДОЛАННЯ ЗЛОЧИННОСТІ

MODERN METHODS OF CRIME PREVENTION

У статті «Сучасні методи подолання злочинності» нами аналізуються основні підходи до боротьби зі злочинністю в Україні, зокрема в контексті взаємодії правоохоронних органів під час розслідування кримінальних правопорушень. У роботі розглядаються як традиційні, так і сучасні методи протидії злочинності, що базуються на поєднанні теоретичних напрацювань та практичного досвіду правоохоронної діяльності.

Дослідження підкреслює зростаючу складність криміногенної ситуації в умовах глобалізації, поширення транскордонних загроз та необхідності координації дій між правоохоронними органами. Ми наголошуємо на тому, що уніфікація підходів до боротьби зі злочинністю є важливим завданням для ефективного функціонування правоохоронної системи.

У статті висвітлюються ключові проблеми, які ускладнюють подолання злочинності, серед яких: різниця в законодавстві різних держав, непередбачувані соціально-економічні та природні фактори, а також відмінності в методах розслідування різних категорій кримінальних правопорушень. Детально аналізується специфіка збору доказів у справах про умисні вбивства та кіберзлочини, що демонструє значні відмінності у методах роботи правоохоронців залежно від характеру злочину.

Ми виокремлюємо низку загальних стратегій подолання злочинності, запропонованих міжнародними експертами, зокрема посилення роботи з жертвами злочинів, підвищення ефективності правоохоронних органів, профілактичні заходи в криміногенних районах, боротьба з розповсюдженням наркотиків і нелегальної зброї, поліпшення соціально-економічних умов та ресоціалізація засуджених осіб.

Особливу увагу приділено сучасним методам протидії злочинності, серед яких метод переконання, метод рекомендації та метод разового впливу. Метод переконання передбачає виховний та роз'яснювальний підхід, спрямований на формування у правопорушників позитивних соціальних установок. Метод рекомендації ґрунтується на наданні консультаційної та інформаційної підтримки особам, які можуть вчинити правопорушення. Метод разового впливу застосовується у конкретних ситуаціях та використовується в межах соціального патронажу, офіційних попереджень та оперативно-розшукової діяльності.

Результати дослідження свідчать, що ефективне подолання злочинності вимагає комплексного підходу, який включає не лише правоохоронні заходи, а й соціально-економічні ініціативи та профілактичні стратегії. Автори роблять висновок про необхідність посилення координації між правоохоронними органами та впровадження інноваційних підходів у боротьбі зі злочинністю.

Ключові слова: кримінальне правопорушення, протидія злочинності, подолання злочинності, правоохоронні органи, злочинець.

In the article “Modern Methods of Crime Prevention,” we analyze the main approaches to combating crime in Ukraine, particularly in the context of law enforcement interaction during criminal investigations. The study examines both traditional and modern crime prevention methods, which are based on a combination of theoretical developments and practical law enforcement experience.

The research highlights the increasing complexity of the criminogenic situation in the context of globalization, the spread of transnational threats, and the necessity for coordinated efforts among law enforcement agencies. We emphasize that the unification of approaches to crime prevention is a crucial task for the effective functioning of the law enforcement system.

The article addresses key issues that complicate crime prevention, including differences in the legal frameworks of various countries, unpredictable socio-economic and natural factors, and variations in investigative methods for different categories of crimes. A detailed analysis is provided on the specifics of evidence collection in cases of intentional homicides and cybercrimes, demonstrating the significant differences in law enforcement methodologies depending on the nature of the offense.

We identify several general crime prevention strategies proposed by international experts, including enhanced victim support, improved efficiency of law enforcement agencies, preventive measures in high-crime areas, combating drug and illegal weapons distribution, improving socio-economic conditions, and resocializing convicted individuals.

Special attention is given to modern crime prevention methods, including the persuasion method, the recommendation method, and the single-impact method. The persuasion method involves an educational and explanatory approach aimed at fostering positive social attitudes among offenders. The recommendation method is based on providing consultative and informational support to individuals at risk of committing offenses. The single-impact method is applied in specific situations and is used within the framework of social patronage, official warnings, and operational investigative activities.

The study's findings indicate that effective crime prevention requires a comprehensive approach that includes not only law enforcement measures but also socio-economic initiatives and preventive strategies. The authors conclude that strengthening coordination among law enforcement agencies and implementing innovative approaches to crime prevention are essential for combating criminal activity.

Key words: *criminal offense, crime prevention, crime control, law enforcement agencies, offender.*

Актуальність теми. У даній науковій статті розглядаються основні способи, форми та засоби взаємодії правоохоронних органів України з точки зору науки та аналізу практичної діяльності правоохоронних органів України у сфері взаємодії під час розслідування кримінальних правопорушень та мають особливе значення під час подолання злочинності.

Дослідження охоплює теоретичні основи та практичні аспекти ефективної співпраці між різними правоохоронними структурами, підкреслюючи її важливість для підтримання правопорядку та національної безпеки у сфері досудового розслідування кримінальних правопорушень та спрямовані на подолання факторів протидії досудовому розслідуванню правоохоронними органами України.

Постановка проблеми. Пояснити зростаючу складність злочинності в умовах глобалізованого світу, зростання транскордонних загроз та необхідність скоординованих зусиль між правоохоронними органами та уніфікації системи подолання протидії кримінальним правопорушенням.

Мета дослідження. Розглянути основні засоби, методи та форми взаємодії правоохоронних органів України у сфері протидії кримінальним правопорушенням, які полягають у виробленні власних наукових стратегій для оптимізації такої взаємодії правоохоронних органів України у сфері подолання злочинності.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день важливість подо-

лання злочинності правоохоронними органами всередині будь-якої держави є надзвичайно важливим явищем. Дане питання стосується багатьох правових та соціальних галузей, і на сьогоднішній день, просто не існує єдиних методів подолання протидії як самій злочинності, так і подоланню протидії розслідуванню кримінальних правопорушень. На це питання існує багато пояснень, серед яких ми можемо виділити такі передумови відсутності єдиної методики протидії злочинності:

1. Наявність у різних державах світу різного законодавства, яке прямо чи опосередковано впливає на способи та методи боротьби зі злочинністю;

2. Наявність різних ситуацій (в тому числі і раптових), які впливають на рівень злочинності через що неможливо передбачити та застосувати деякі новітні технології у сфері протидії злочинності (наприклад, у зв'язку із сильними землетрусами, ураганами, повеннями не завжди є можливість правоохоронними органами використовувати відеофіксацію з камер відеоспостережень через відсутність електроенергії);

3. Різні способи подолання протидії розслідуванню кримінальних правопорушень у різних сферах життєдіяльності людини надто різняться. Наприклад, неможливо порівняти методику та тактику протидії розслідуванню кримінальних правопорушень пов'язаних із вчиненням умисного вбивства, яке передбачене ч. 1 ст. 115 Кримінального кодексу

України та вчинення несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку, яке передбачене статтею 361 Кримінального кодексу України [1].

Це в свою чергу пов'язано із тим, що під час проведення досудового розслідування вчиненого кримінального правопорушення, яке передбачене ст. 115 КК України слідчі та оперативні працівники мають на меті пошук такого знаряддя вчинення злочину, як вогнепальна або холодна зброя; проведення дактилоскопічної експертизи з метою пошуку відбитків пальців; проведення балістичної експертизи; пошук та допит свідків та ін.

Під час же проведення досудового розслідування кримінального правопорушення передбаченого ст. 361 Кримінального кодексу України, а саме вчинення несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку слідчим та оперативним працівникам слід відшукати та зафіксувати:

1. Докази факту несанкціонованого втручання, а саме:

а) лог-файли серверів та систем безпеки (історія входів, змін даних, спроб доступу);

б) журнали подій операційної системи та програм;

в) знімки (дампи) пам'яті та жорстких дисків (щоб відновити видалені файли або дії підозрюваного);

г) дані про використані IP-адреси, MAC-адреси, VPN, проксі-сервери;

г) сліди запуску шкідливого програмного забезпечення (вірусів, троянів).

2. Докази причетності конкретної особи, а саме:

а) комп'ютер або інший пристрій підозрюваного (збережені файли, історія браузера, встановлені програми);

б) облікові записи, паролі, криптовалютні гаманці (якщо була фінансова мотивація);

в) переписка в месенджерах, соцмережах, електронна пошта (де можуть бути обговорення атаки або продажу даних);

г) флеш-накопичувачі, жорсткі диски, сервери (де можуть зберігатися вкрадені або змінені дані).

3. Крім того, слідчим та оперативним працівникам слід встановити й наслідки злочину:

а) відновлені або втрачені файли та бази даних (чи були вони змінені, видалені, пошкоджені);

б) показання потерпілих (юридичних чи фізичних осіб, які постраждали від атаки);

в) експертні висновки (комп'ютерно-технічна експертиза підтверджує факт злому чи маніпуляцій із даними).

Відповідно, до всього вищезазначеного, під час досудового розслідування вчинення несанкціонованого втручання в роботу електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів), автоматизованих систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку основними методами збору доказів є наступні:

а) обшуки та виїмка техніки; комп'ютерно-технічна експертиза;

б) аналіз трафіку мережі;

в) встановлення зв'язків між IP-адресами та особами; оперативно-розшукові заходи (наприклад, контроль трафіку підозрюваного), а це, як ми можемо спостерігати доволі відрізняється від особливостей проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень передбачених ст. 115 КК України.

Проте, незважаючи на все вищезазначене, ми можемо виокремити загальні методи протидії злочинності у різних регіонах держав, а також й у різних державах світу. Серед основних таких методів протидії злочинності, на думку John K. Roman є наступні:

1. Посилена робота із жертвами злочинів;

2. Запровадження більш ефективної роботи співробітників правоохоронних органів;

3. Приділяти більшу увагу найбільш криміногенним районам міст та регіонів;

4. Приділяти більшу увагу місцям де є ймовірність формування криміногенних думок та поглядів (наприклад, школа, бар);

5. Посилення наукової підтримки діяльності співробітників правоохоронних органів;

6. Покращення ринку зайнятості у державі, що в свою чергу може призвести до зменшення рівня злочинності;

7. Проводити перевиховання осіб, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі шляхом їх кращої ресоціалізації, тобто повер-

нути їх на правильний та правовий шлях життєдіяльності та співіснування із суспільством;

8. Посилити боротьбу із розповсюдженням психотропних речовин та наркотичних засобів;

9. Зменшити рівень розповсюдження, збуту та реалізації вогнепальної зброї у державах світу;

10. Подолати бідність;

11. Забезпечення мало захищеної верстви населення житлом;

12. Приділення більшої уваги освітньому вихованню малолітніх та неповнолітніх осіб для запобігання вчинення ними неправомірних дій [2].

Під час розслідування кримінальних правопорушень вчинених у сфері будівництва ми зіштовхуємось з іншими особливостями які на пряму впливають і на застосування методів боротьби зі злочинністю. Неоднорідність злочинних схем розкрадання у сфері будівництва, а також суміжних злочинів спричиняють наявність значної та різноманітної кількості об'єктів слідоутворення, які містять інформацію про розкрадання у сфері будівництва. Умовно ці об'єкти можна об'єднати в такі групи:

- 1) документи;
- 2) приміщення;
- 3) товарно-матеріальні цінності;
- 4) грошові кошти.

Аналіз судової практики дозволяє висновувати, що, незважаючи на розмаїття об'єктів слідової інформації, головними носіями матеріальних слідів розкрадань, учинених у сфері будівництва, є документи, які під час розслідування розглядуваних кримінальних правопорушень постають беззаперечними та першочерговими джерелами доказів.

У таких випадках об'єктами слідової інформації стосовно розкрадань у сфері будівництва є:

- 1) платіжні доручення;
- 2) податкові накладні;
- 3) акти прийому виконаних робіт;
- 4) договір підряду;
- 5) акт прийому виконаних будівельних робіт відповідно до договору підряду;
- 6) акт прийому-передачі документів (організаційна документація, податкова документація та бухгалтерська звітність, реєстри бухгалтерського обліку);

7) оборотно-сальдові відомості, реєстри синтетичного і аналітичного обліку за всіма використовуваними рахунками бухгалтерського обліку, звітність за страховими внесками до позабюджетних фондів, документи щодо роботи з податковою інспекцією;

8) договори купівлі-продажу з постачальниками, покупцями та іншими контрагентами;

9) документи від постачальників;

10) прибуткові накладні;

11) акти на списання матеріальних цінностей;

12) журнал обліку виданих довіреностей;

13) заява на видачу готівки; копії виписки за особовими рахунками;

14) договір банківського рахунка;

15) заява про надання кредиту;

16) копії свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи;

17) копія договору щодо надання посередницьких послуг;

18) акт ревізії [3, с. 139].

Проте, незважаючи на все вищезазначене, все таки існують деякі сучасні методи подолання злочинності, які можуть бути використані для подолання більшості кримінальних правопорушень.

Одним із таких основних методів є метод переконання. Переконання як метод запобігання злочинам передбачає здійснення комплексу виховних та роз'яснювальних заходів, спрямованих на зміну антисоціальних установок особи та закріплення позитивної соціальної орієнтації. Це є одним із ключових методів індивідуальної профілактики правопорушень.

У процесі переконання реалізуються такі профілактичні завдання:

- а) запобігання злочинній поведінці;
- б) подолання негативних соціальних установок, що можуть спричинити правопорушення;
- в) нейтралізація негативного впливу середовища на особу.

Остаточною метою індивідуального впливу є формування у людини стійких переконань і світогляду, що відповідають сучасним уявленням про соціально значущі якості особистості. Це вважається досягнутим, коли особа дотримується правових і моральних норм не під примусом, а свідомо.

Закріплення досягнутих результатів здійснюється через правове та етичне виховання, використовуючи відповідні методи. Окрім виховного впливу, до форм переконання належать правова просвіта та навчання.

Наступним методом протидії злочинності може виступати метод рекомендації. Метод рекомендації не має категоричного характеру, оскільки не передбачає встановлення обов'язкових норм. Він реалізується у формі методичної та інформаційної підтримки, основним інструментом якої є консультування.

Зміст цього методу охоплює різні аспекти, зокрема: роз'яснення важливості соціально прийнятної поведінки, інформування про небезпеку та незаконність певних дій, попередження посадовими особами щодо недопустимості правопорушень, надання варіантів розв'язання проблемних ситуацій тощо.

Головна ідея методу полягає в тому, що особа, отримавши необхідну інформацію, самостійно ухвалює рішення щодо використання найбільш доцільних рекомендацій.

Ще одним найпопулярнішим і найпоширенішим методом протидії злочинності є метод разового впливу на правопорушника. Метод разового впливу передбачає здійснення ціле-

спрямованих дій з боку суб'єкта профілактики в межах його професійної або оперативної діяльності з метою запобігання правопорушенням. Він застосовується у конкретних випадках, коли відбуваються зміни в середовищі людини або за його межами, що можуть вплинути на її поведінку. Також цей метод використовується для коригування раніше вжитих заходів у зв'язку з новими обставинами або виправлення недоліків у профілактичній роботі.

Найчастіше метод разового впливу реалізується в межах соціального патронажу, під час офіційного попередження про неприпустимість протиправних дій, а також у процесі проведення оперативно-розшукових профілактичних заходів.

Отже, у висновку вважаємо за необхідне зазначити про те, що система протидії кримінальних правопорушенням та подолання злочинності є досить неоднорідною та залежить від багатьох факторів, які на певний період часу панують у певному середовищі суспільства або у державі в цілому.

Крім того, методи боротьби зі злочинністю у демократичних або тоталітарних державах також можуть відрізнятися один від одного, що має ряд певних суттєвих відмінностей.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний кодекс України. Верховна Рада України; Кодекс України, Кодекс, Закон від 05.04.2001 № 2341-III (Редакція станом на 01.02.2025).
2. John K. Roman. Vital city. 20 Strategies for Reducing Crime in Cities. URL: <https://www.vitalcitynyc.org/articles/twenty-strategies-for-reducing-crime-in-cities>
3. Запотоцький А.П. Типові сліди розкрадань у сфері будівництва. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. № 2 (99), 2016. С. 135–144.